

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315), dels ock väckt motion angående viss ändring av 56 § samma lag.

Genom en den 10 maj 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 270, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändring i utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315).

Härigenom förordnas *dels* att tredje stycket av 56 § utlänningslagen den 15 juni 1945 skall upphöra att gälla, *dels ock* att 33, 49 och 50 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

33 §.

Finner länsstyrelse — — — av tillsyningsmannen.

Vid förhör — — — underrätta utlännen.

Över förhöret skall föras protokoll; och skall noggrann utredning företagas om alla de omständigheter som kunna inverka å ärendets utgång. Utlännen och hans biträde äga taga del av den utredning som åberopas vid förhöret.

Ärende angående — — — strafftidens utgång.

49 §.

Äger utlännning — — — med beslutet.

Kan beslut — — — sådana föreskrifter.

Har den — — — till efterrättelse.

Finner på grund av föreskrift i denna lag den centrala utlänningsmyndigheten eller länsstyrelse behov föreligga att hålla utlännning i förvar utöver en månad, skall frågan därom inom sagda tid underställas Konungen. Ej må någon kvarhållas utöver tre månader från det han togs i förvar, med mindre Konungen efter utlänningsnämndens hörande prövar synnerliga skäl därtill föreligga; och gälle av Konungen meddelat beslut om utlännings hållande i förvar för varje gång ej längre än tre månader från beslutets dag.

50 §.

Konungen äger — — — motsvarande tillämpning.

I ärende, där utlänningsnämnden skall avgiva yttrande, äger nämnden hålla förhör med utlänningen. Sådant förhör skall hållas, där nämnden har att avgiva yttrande enligt 49 § sista stycket. Nämnden må ock uppdraga åt ledamot av nämnden eller suppleant att hålla förhöret. Med avseende å förhöret skola bestämmelserna i 33 § andra och tredje styckena äga motsvarande tillämpning; vad där sägs om länsstyrelse skall avse nämnden eller den, åt vilken nämnden uppdragit att hålla förhöret.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

Hålles utlänning den 1 juli 1946 i förvar enligt beslut som meddelats av Konungen enligt utlänningslagen, skall den tid, inom vilken frågan om hans fortsatta kvarhållande i förvar skall ånyo prövas, räknas från dagen för Konungens beslut.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren före propositionens avlämnande väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 358 av herr *Håstad*.

I motionen hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående sådan ändring av 56 § utlänningslagen att Konungens rätt att vid krig, krigsfara etc. efter omständigheterna förordna om utlännings avvisning, förpassning ur riket eller utvisning gives en restriktiv utformning i anslutning till asylrättens principer.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas nedan, hänvisa till propositionen. För innehållet i motionen redogöres nedan.

Angående utlännings rätt att vistas här i riket och därmed sammanhängande frågor gälla för närvarande utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315) och lagen samma dag (nr 316) angående utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning, den senare här kallad omhändertagandelagen. Båda äro tidsbegränsade; utlänningslagen gäller t. o. m. den 30 juni 1947 och omhändertagandelagen t. o. m. den 30 juni 1946. Emellertid behandlar utlänningslagen sådana ämnen, som kunna antagas allt framgent komma att kräva laglig reglering, varför den kan beräknas bli förlängd eller ersatt med liknande bestämmelser. Omhändertagandelagen däremot upptager vissa bestämmelser om frihetsberövande, som befunnits påkallade enbart till följd av de av kriget skapade förhållandena och som ansetts icke böra bibehållas längre än dessa förhållanden bestode.

Även i utlänningslagen finnas bestämmelser om frihetsberövande, men dessa avse endast sådant provisoriskt frihetsberövande (tagande i förvar),

vilket kan företagas som en förberedelse till utlännings avlägsnande ur riket genom någon av de tre procedurerna avvisning, förpassning eller utvisning. Om anledning förekommer till utlännings avvisning, förpassning eller utvisning, kan sålunda polismyndighet, länsstyrelse, statens utlänningskommision eller Kungl. Maj:t i närmare angivna fall besluta, att utlännningen skall tagas i förvar (20, 27, 32, 37 och 38 §§), och motsvarande gäller, därest beslut om avvisning, förpassning eller utvisning ej genast kan verkställas (24, 30 och 36 §§). Åtgärdens provisoriska karaktär markeras genom bestämmelsen i 49 § sista stycket därom att fråga om utlännings hållande i förvar utöver en månad alltid skall underställas Kungl. Maj:t.

Genom tillkomsten av omhändertagandelagen år 1945 kompletterades bestämmelserna om frihetsberövande i vissa hänseenden. Under krigsförhållandena har varaktigt hinder ofta förelegat för verkställighet av beslut om avvisning, förpassning eller utvisning, och det har därför varit nödvändigt att tillämpa ett mera långvarigt frihetsberövande i de fall där vederbörande i avvaktan på verkställigheten icke borde vistas på fri fot. Omhändertagandelagen ersatte tidigare administrativa bestämmelser i detta ämne. Lagen ger även möjlighet att omhändertaga utlännning som eljest med hänsyn till allmän ordning och säkerhet eller annat statens intresse finnes icke böra vistas på fri fot. Det mera långvariga frihetsberövande, som i dessa båda fall kan ifrågakomma, benämnes i lagen omhändertagande (1 §). Även enligt denna lag förekommer provisoriskt tagande i förvar i avvaktan på beslut i ärendet (3 §).

Omhändertagandet sker i fångvårdsanstalt eller i särskild av utlänningskommissionen anordnad förläggning. Beslut angående omhändertagande fattas av Kungl. Maj:t eller, då fråga är om omhändertagande i förläggning, av utlänningskommissionen. Innan beslut meddelas, skall i regel utlänningsnämndens yttrande inhämtas. I dessa ärenden kan förordnas om förhör med utlännningen, vilket hålles av utlänningsnämnden eller någon dess ledamot eller suppleant, åt vilken nämnden uppdragit detta (4 och 5 §§).

Fråga om kvarhållande av utlännning, som omhändertagits, skall omprövas inom fyra månader efter det vederbörande omhändertogs eller togs i förvar och därefter senast var fjärde månad så länge han kvarhålles (7—9 §§). Vid omprövning är utlänningsnämndens yttrande obligatoriskt, och detsamma gäller förhör inför nämnden utom i vissa angivna undantagsfall.

Beträffande tagande i förvar gäller enligt lagen, att om åtgärden — vare sig den företagits enligt utlänningslagen eller enligt omhändertagandelagen — i undantagsfall skulle sträcka sig över fyra månader, omprövning skall äga rum på samma sätt som gäller för omhändertagande (10 §).

I 56 § tredje stycket utlänningslagen göres en hänvisning till omhändertagandelagen. De båda första styckena av denna paragraf innehålla en fullmakt för Kungl. Maj:t att i händelse av krig eller fara för krig eller där sådant för rikets försvar eller eljest på grund av särskilda omständigheter prövas erforderligt meddela de särskilda bestämmelser, som må finnas nödiga med avseende å bl. a. utlännings rätt att uppehålla sig i riket.

Beträffande tredje stycket uttalade första lagutskottet vid 1945 års riksdag, att även efter det omhändertagandelagen upphört att gälla det borde finnas klart lagstadgande, som reglerade utlännings hållande i förvar under längre tid. Nämnda stycke borde då icke kvarstå oförändrat, utan erforderliga bestämmelser, lämpade för normala tider, införas i själva utlänningslagen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 januari 1946 anmälde statens utlänningskommission, att kommissionen icke ansåge anledning föreligga att förlänga omhändertagandelagens giltighetstid, och anförde därvid följande. Ehuru utlänningsbeståndet ännu i sig rymde element, beträffande vilka av säkerhetsskäl särskilda åtgärder måste förutsättas behöva ifrågakomma, syntes omhändertagandet i förläggning som en form härför kunna så småningom ersättas med ett system, där vederbörande utlännings rörelsefrihet inskränktes till viss ort genom meddelandet av en begränsad visering eller, där särskilda omständigheter skulle föranleda därtill, tillfälligt genom hans tagande i förvar. Att frihetsberövande under längre tid icke längre erfordrades sammanhänge med att möjligheterna för vederbörandes avlägsnande ur riket blivit väsentligt större, allteftersom förhållandena ute i världen blivit mera ordnade. Kommissionen ansåge sig därför nu kunna förorda omhändertagandeinstitutets upphävande i och med utgången av giltighetstiden för den nu gällande lagen.

Över utlänningskommissionens skrivelse inhämtades yttranden av socialstyrelsen, utlänningsnämnden, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Södermanlands, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län samt styrelsen för Sveriges advokatsamfund. Yttrande från landsfogden i länet bifogades av länsstyrelserna i Örebro och Norrbottens län. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län bifogade yttranden såväl av landsfogden i länet som av poliskammaren och kriminalpolisintendenten i Göteborg. Av överståthållarämbetet bifogades yttranden av polismästaren och föreståndaren för kriminalpolisavdelningens andra sektion i Stockholm.

För innehållet i angivna yttranden redogöres å s. 7—10 i propositionen. Till denna redogörelse hänvisar utskottet.

Inom justitiedepartementet har övervägts, vilka ändringar i utlänningslagen som kunde anses behövliga för den händelse, att omhändertagandelagen icke bleve förlängd efter den 30 juni 1946. Härom har utarbetats en den 14 mars 1946 dagteknad *promemoria* rörande frågan om förlängning av giltighetstiden för lagen den 15 juni 1945 (nr 316) angående utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning.

Beträffande innehållet i promemorian får utskottet hänvisa till s. 10—14 i propositionen.

Över promemorian ha efter remiss yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, utlänningskommissionen, utlänningsnämnden, överståt-

hållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län, polismästarna i Stockholm, Göteborg och Gävle, landsfogdarna i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län, föreståndaren för kriminalpolisavdelningens i Stockholm andra sektion och kriminalpolisintendenten i Göteborg ävensom av landsorganisationen, styrelsen för Sveriges advokatsamfund samt föreningen Nordens centralstyrelse.

Redogörelse för innehållet i dessa yttranden finnes intagen å s. 14—19 i propositionen.

Vid remiss till lagrådet den 26 april 1946 av inom justitiedepartementet upprättat lagförslag i ämnet anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, bland annat följande:

»De centrala lagbestämmelserna angående utlännings rätt att vistas här i riket och vad därmed äger samband återfinnas för närvarande i två författningar, nämligen utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315) och lagen samma dag (nr 316) angående utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning (den senare kallad omhändertagandelagen). Båda lagarna äro tidsbegränsade, i det att utlänningslagen gäller t. o. m. den 30 juni 1947 och omhändertagandelagen t. o. m. den 30 juni 1946. Utlänningslagen är emellertid såtillvida permanent till sin natur, att däri återfinnas sådana bestämmelser, som kunna antagas allt framgent bliva behöfliga, exempelvis de regler enligt vilka utlännning må avlägsnas ur riket. Omhändertagandelagen däremot innehåller sådana bestämmelser som påkallats av de extraordinära förhållandena under kriget, framför allt bestämmelser om frihetsberövande under längre tid.

Såsom förut nämnts har utlänningskommissionen ansett, att sistnämnda förutsättning icke längre föreligger och att omhändertagandelagen ej bör erhålla förlängd giltighet. Detta förslag har tillstyrkts i det övervägande flertalet yttranden över kommissionens framställning. Även enligt min mening bör en dylik lag icke förekomma annat än under exceptionella förhållanden. Den bör därför nu upphöra att gälla.

Den viktigaste bestämmelsen i omhändertagandelagen är den i 1 § stadgade rätten att under endera av två förutsättningar omhändertaga utlännning i fångvårdsanstalt eller i särskild av utlänningskommissionen anordnad förläggning. Den ena grunden för ett sådant ingripande är, att utlännningen skall avlägsnas ur riket genom avvisning, förpassning eller utvisning, men att hinder, som kan antagas bliva varaktigt, möter för verkställighet av åtgärden och att utlännningen finnes icke böra vistas på fri fot i avvaktan därpå. Den andra anledningen till omhändertagande är, att utlännning eljest med hänsyn till allmän ordning och säkerhet eller annat statens intresse finnes icke böra vistas på fri fot.

Enligt min mening bör ett frihetsberövande med den sistnämnda allmänt hållna motiveringen icke vidare ifrågakomma. Däremot måste man trots kri-

gets avslutande ännu räkna med att varaktigt hinder av olika skäl kan möta för verkställighet av beslut om avvísning, förpassning eller utvisning. Därav följer naturligtvis icke, att utlänningen måste vara berövad friheten i avvaktan på att beslutet kan verkställas. I enstaka fall, t. ex. i fråga om starkt asociala element, kunna emellertid mycket starka skäl tala för att vederbörande hålles under mera effektiv uppsikt än som är möjligt endast genom ett lokalt begränsat uppehållstillstånd. Enbart för dessa fall synes emellertid någon särskild form för omhändertagande icke behöva bibehållas. Enligt utlänningslagen kan utlänning i de fall, som här avses, tagas »i förvar», och detta förfarande bör framdeles kunna komma till användning även då hindret för verkställighet av avvísning, förpassning eller utvisning undantagsvis blir mera långvarigt. Självfallet bör utlänningen icke hållas i förvar annat än om det är strängt nödvändigt. Beträffande verkställigheten böra sådana tillämpningsföreskrifter meddelas, att vederbörandes rörelsefrihet begränsas endast så långt det är oundgängligen nödvändigt och att överhuvud taget ingripandet sker i så humana former som möjligt. Att utlänningen intages i fångvårdsanstalt behöver icke, såsom utlänningsnämnden antagit, i och för sig innebära en strängare reaktion än omhändertagande i slutet förläggning. Såsom fångvårdsstyrelsen uttalat kan det vara lämpligt att utlänning intages i öppen fångvårdsanstalt. Han kan där få jämförelsevis stor frihet, och även i övrigt kan förvaringen på dylik anstalt ordnas fullt lika humant som en vistelse i förläggning.

I syfte att tillförsäkra utläningar, som undantagsvis alltjämt måste hållas i förvar någon tid, erforderligt rättsskydd torde vissa kompletteringar av utlänningslagen vara erforderliga. Det förslag som i detta hänseende framlagts i den inom justitiedepartementet upprättade promemorian har i allt väsentligt blivit tillstyrkt i de däröver avgivna yttrandena och synes mig kunna läggas till grund för lagstiftning.

Till en början böra i utlänningslagen införas bestämmelser angående omprövning av mera långvariga förvarsfall. Redan nu gäller enligt 49 § utlänningslagen, att utlänning icke må hållas i förvar mer än en månad utan att frågan underställes Kungl. Maj:ts prövning. Någon bestämmelse som anger hur länge Kungl. Maj:t må hålla utlänningen i förvar finnes däremot icke. En sådan tidsfrist bör angivas, även om den icke kan göras ovillkorlig. I förslagets syfte ligger att sätta denna tidsfrist så kort som möjligt, men såsom i promemorian framhållits torde det dock icke vara rådligt att sätta den kortare än till tre månader, räknat från det utlänningen togs i förvar. Ett utsträckande av förvarstiden utöver denna gräns bör ifrågakomma endast i undantagsfall, och detta synes, såsom i promemorian föreslagits, kunna i lagtexten markeras genom en bestämmelse, att en dylik åtgärd må vidtagas endast om synnerliga skäl därtill prövas föreligga. Jämväl det beslut, som då meddelas, bör gälla endast begränsad tid; begränsningen torde även i detta fall kunna bestämmas till tre månader. Härav följer, att om i något fall ett oundgängligt behov skulle föreligga av mycket lång förvaring, frågan härom kommer att omprövas av Kungl. Maj:t minst var tredje månad. Det bör dock

vara angeläget att undvika, att bestämmelsen om hållande i förvar tillämpas för så lång tid. Om möjligt böra andra utvägar anlitas för att hålla den uppsikt över vederbörande, som kan anses påkallad.

Som ett medel att utan frihetsberövande hålla en skärpt uppsikt över en opålitlig utlänning har utlänningskommissionen pekat på möjligheten att bevilja uppehållstillstånd, som gäller endast för viss ort, ett landsfiskalsdistrikt, en mindre stad eller dylikt. I diskussionen ha uttalats farhågor för att denna metod skulle tillämpas så strängt, att uppehållstillstånd beviljades endast för området för en viss förläggning, och det har framhållits, att detta vore liktydigt med frihetsberövande. Utlänningskommissionen har i sitt senast avgivna yttrande tagit avstånd från denna tanke. Jag finner det uppenbart, att uppehållstillstånd icke må erhålla en så snäv lokal begränsning som till ett förläggningssområde. — — —

Vid den prövning, som sålunda skall äga rum i långvariga förvarsfall, bör — liksom nu i regel sker vid omprövning av omhändertagandefall — som ett led i förfarandet ingå, att utlänningsnämnden håller förhör med utlänningen och därefter avgiver yttrande i ärendet. Då utlänningslagen nu icke upptager några regler om förhör inför utlänningsnämnden, har i promemorian föreslagits att bestämmelser härom intagas i 50 §. Detta förslag synes lämpligt. Nämnden bör, såsom nu gäller enligt omhändertagandelagen och i promemorian förordats, kunna uppdraga åt ledamot av nämnden eller suppleant att hålla förhöret. I övrigt torde angående förhörets anordnande kunna hänvisas till vad 33 § utlänningslagen stadgar om förhör som i utvisningsärende hålles inför länsstyrelse.

I promemorian och yttrandena däröver ha beträffande förhöret framför allt diskuterats två frågor, nämligen dels om förhör obligatoriskt skall hållas i alla ärenden, som här avses, dels om komplettering i visst hänseende av reglerna om förhör i 33 § utlänningslagen. Vid omprövning av beslut rörande omhändertagande må förhör för närvarande underlåtas i tre fall, nämligen om förhör av detta slag förut hållits med utlänningen, om han vistas i förläggning för utläningar, som äro sinnessjuka eller eljest till sin sinnesbeskaffenhet avvika från det normala, och läkare vid förläggningen förklarar behov föreligga av fortsatt vistelse i sådan förläggning, samt om utlänningen är desertör. I yttrandena har föreslagits att de båda förstnämnda undantagen skulle bibehållas. Detta synes emellertid knappast påkallat. Som förut framhållits böra långvariga förvaringsfall ifrågakomma ytterst sällan, och det är angeläget att beslut om fortsatt frihetsberövande icke fattas utan att vederbörande fått framlägga sina synpunkter. Vad angår sinnessjuka och andra personer av onormal sinnesbeskaffenhet, som behöva anstaltsvård, böra dessa icke tagas i förvar enligt utlänningslagen utan omhändertagas enligt sinnessjuklagen. Jag finner således, att förhör i dessa ärenden bör vara obligatoriskt.

Den andra frågan rörande förhörets anordnande gäller en olikhet, som nu består mellan reglerna i 33 § utlänningslagen om förhör inför länsstyrelse samt bestämmelserna i omhändertagandelagen om förhör inför utlännings-

nämnden. I de senare bestämmelserna finnes en föreskrift, som saknas i de förra, därom att utlänningen och hans biträde äga taga del av den utredning som åberopas vid förhöret. I promemorian har föreslagits, att en föreskrift av samma innehåll inlages i 33 §. I ett par yttranden ha emellertid uttalats betänkligheter mot att vid förhöret framlägga även material av politisk art. Såsom framhållits i promemorian torde emellertid vid förhöret åberopas endast utredning om sådana särskilda förhållanden, som röra utlännings person, och av dylik utredning bör han av principiella skäl få taga del. Vid ärendets slutliga avgörande kunna dessutom politiska hänsyn komma i beaktande, men det torde knappast förekomma, att vid förhör formlig utredning därom förebringas. Jag finner därför riktigast att bibehålla förslaget i denna del.

I promemorian har vidare föreslagits, att den i 56 § tredje stycket utlänningslagen gjorda hänvisningen till omhändertagandelagen skall utgå i samband med att den senare lagen upphör att gälla. 56 § innehåller i övrigt en fullmakt för Kungl. Maj:t att i händelse av krig eller fara för krig eller där sådant för rikets försvar eller eljest på grund av särskilda omständigheter prövas erforderligt meddela de särskilda bestämmelser som må finnas nödiga i fråga om bland annat utlännings rätt att uppehålla sig i riket. Kungl. Maj:t äger i dylikt fall i fråga om utlännings avlägsnande ur riket förordna efter omständigheterna.

När 56 § tredje stycket infördes, förutsattes att Kungl. Maj:t icke skulle kunna i administrativ ordning meddela föreskrifter med avseende å utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning eller hans hållande i förvar under längre tid. Om, såsom föreslagits, hänvisningen nu bortfaller, skall detta icke medföra någon förändring i fullmakten, vilken alltjämt skall vara begränsad så som nyss angivits. Då såsom i promemorian uttalats och socialstyrelsen understrukt, lagrummet icke enligt ordalagen ger Kungl. Maj:t någon fullmakt att vidtaga frihetsberövande åtgärder, läser någon särskild ändring av lagrummet icke vara erforderlig för att markera detta.

I anslutning till fullmaktsbestämmelsen har i den remitterade promemorian uttalats, att vid dess tillämpning asylrätten uppenbarligen måste respekteras. Till detta uttalande, som understrukt i yttrandena över promemorian, ansluter jag mig. Vid tillämpning av fullmaktssadgandet bör sålunda utlännings, som avlägsnas ur riket, icke befordras till land, varifrån han flytt av politiska orsaker, eller till land, från vilket han kan antagas riskera att bli återsänd till det förra landet. Vad nu sagts bör dock, såsom i promemorian jämväl uttalats, icke kunna åberopas av dem som i sin gärning utmanat den civiliserade världens samvete eller uppträtt som förrädare mot eget land. Någon omprövning av fullmaktssadgandets räckvidd i vidare mån än nu sagts har jag icke funnit lämpligt att göra i detta sammanhang. Jag vill framhålla, att ett tillfälle till översyn av utlänningslagens bestämmelser erbjödes inom kort, då lagen gäller endast ännu ett år.

I fråga om övergången till den nya ordningen ansluter jag mig till vad i promemorian föreslagits. Enligt detta förslag skall tillses, att vid lagänd-

ringens ikraftträdande den 1 juli 1946 inga omhändertagandefall återstå. Beträffande sådana utläningar, som i avvaktan på verkställighet av avvisning, förpassning eller utvisning ej anses kunna få vistas på fri fot efter nämnda dag, skall Kungl. Maj:t dessförinnan pröva, om vederbörande bör hållas i förvar enligt utlänningslagen. För sådana fall skall enligt förslaget gälla den övergångsbestämmelsen, att tiden för omprövning av frågan om utlännings fortsatta kvarhållande skall räknas från dagen för Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut.»

Lagrådet, som den 9 maj 1946 avgav utlåtande över det remitterade förslaget, framställde vissa anmärkningar av formell natur.

I anledning härav har i propositionen vidtagits vissa ändringar.

I motionen II: 358 har till en början intagits det s. k. fullmaktsstadgandet i 56 § utlänningslagen, vilket stadgande är av följande lydelse.

I händelse av krig eller fara för krig eller där sådant för rikets försvar eller eljest på grund av särskilda omständigheter prövas erforderligt, äger Konungen, med avseende å utlännings rätt att inkomma eller uppehålla sig i riket eller att vistas å viss ort inom riket eller att här i riket antaga eller innehava arbetsanställning, meddela de särskilda bestämmelser, som finnas nödiga.

I fall varom i denna paragraf sägs må Konungen i fråga om utlännings avvisning, förpassning ur riket eller utvisning förordna efter omständigheterna.

Därefter anföres i motionen.

Det är påfallande, att i den citerade bestämmelsen om s. k. politisk utvisning under extraordinära omständigheter saknas den reservation, som eljest gäller beträffande all utvisning, se 36 och 37 §§ angivna lag, nämligen att utläning ej får befordras till land, varifrån han av politiska orsaker flytt, eller till land, varest han kan anlagas icke åtnjuta trygghet mot att bli återsänd till förstnämnda land.

Såvitt det framgår av förarbetena till 1945 års lag liksom av föregående lagar i ämnet ha statsmakterna i § 56 uppenbarligen inte velat ge Konungen en rätt att frångå asylrättens principer annat än möjligen i tvingande fall eller där ett undantag från asylrättens hävdande betingas av ett allmänt rättsmedvetandes krav. 1945 års riksdag gjorde sålunda vid den nu gällande lagens stiftande utan erinran från något håll några uttalanden, vari paragrafens fullmaktsstadgande preciserades till att avse dels krigsförbrytare, dels quislingar i Norge och samarbetsmän i Danmark, dels tyska soldater från de bägge nämnda länderna. Riksdagen inskräpte uttryckligen, att »uttalandet och deklarationen icke äga tillämplighet beträffande andra förhållanden eller andra kategorier av flyktingar än de nu ifrågavarande». Med anledning av den aktuella diskussionen i dessa frågor synes det mig motiverat, att riksdagen — med bibehållande av en fullmakt åt regeringen av liknande art som den i § 56 givna — dock gäve denna en sådan restriktiv utformning, att vid en politisk flyktings eventuella befordrande ur riket enligt denna fullmakt principen skall vara att detta ej kan ske till ett land, där denne kommer att ställas till politiskt ansvar, eller till ett land, varifrån han kan komma att vidarebefordras till det förstnämnda landet. Måhända

vore det en framkomlig väg att i analogi med utlämningslagen låta frågan om undantag från denna regel underkastas högsta domstolens prövning. Då gällande utlämningslags giltighetstid utlöper den 30 juni 1947 och då det kan antagas att densamma innan den vid nästa års riksdag förlänges blir föremål för en översyn, synes det här ovan resta spørsmålet då lämpligare böra upptagas till prövning.

Här må erinras om ett uttalande av första lagutskottet vid fjolårets riksdagsbehandling av utlämningslagstiftningen.

I sitt utlåtande nr 40 anförde utskottet i fråga om utlämningslagens bestämmelser om politiskt flyktingskap bland annat.

Beträffande dessa bestämmelsers tillämpning under förhandenvarande situation har departementschefen framhållit, bland annat, att ett eventuellt åberopande av politiskt flyktingskap icke skäligen bör utgöra hinder mot att avlägsna icke önskvärda utlänningar till det land, varifrån de kommit till riket, därest det före eller vid deras ankomst tydligt givits till känna, att vårt land icke vill ge dem skydd eller en varaktig fristad. Detta uttalande överensstämmer med den av departementschefen åberopade, i september 1944 offentligen avgivna deklARATIONEN, enligt vilken vi icke ämna bereda fristad åt personer, som i sin gärning utmanat den civiliserade världens samvete eller uppträtt som förrädare mot sitt eget land. Till detta departementschefens uttalande, betingat som det är av nuvarande läge och begränsat därtill, kan utskottet ge sin anslutning. Utskottet vill understryka, att utlandet och deklARATIONEN icke äga tillämplighet beträffande andra förhållanden eller andra kategorier av flyktingar än de nu ifrågavarande. Ej heller kunna de anses innebära ett rättesnöre för asylrättens blivande innebörd, enär, såsom de sakkunniga påpekat, åt spørsmål om politiskt flyktingskap icke kan ges en för alla förhållanden likartad lösning.

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma.

I motionen II: 358, vilken väckts före propositionens avlämnande, har hemställtts om utredning angående sådan ändring av fullmaktsstadgandet i 56 § utlämningslagen, att Kungl. Maj:t frånkännes befogenhet att befordra utlänning till land varifrån han av politiska orsaker flytt eller till land varest han kan antagas icke åtnjuta trygghet mot att bliva återsänd till förstnämnda land. Utskottet delar den till grund för motionen liggande uppfattningen att asylrätten måste respekteras av Kungl. Maj:t vid tillämpning av fullmaktsstadgandet. Med hänsyn till att departementschefen i propositionen givit uttryck åt samma uppfattning och då en översyn av lagstiftningen torde komma att äga rum innan nuvarande utlämningslag upphör att gälla den 30 juni 1947, finner utskottet det emellertid ej påkallat att föreslå någon åtgärd i anledning av motionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition, nr 270, måtte av riksdagen bifallas; samt

B) att förevarande motion, nr II: 358, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 juni 1946.

På första lagutskottets vägnar:

THORWALD BERGQUIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Bergquist, Westman, Ahlkvist, Krügel, Löthner, Olofsson, William Ohlsson och Arrhén*;
från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Gezelius, Werner, Olsson i Mellerud, Björling, Berg* och *Sundström* i Vikmanshyttan samt fröken *Öberg*.

Stockholm 1946. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
402305